

TIL VA TASVIR: VIZUAL METODLAR ORQALI JISMONIY TARBIYA TALABALARIGA CHET TILINI O'RGATISH

Bog`dagul Faxriddinovna Qarshiyeva

Termiz davlat universiteti, Fakultetlararo chet tillari kafedrasida katta o`qituvchisi,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.

bkarshieva@mail.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada jismoniy tarbiya talabalariga chet tilini o'rgatishda vizual metodlarning samarasi va ahamiyati yoritilgan. Vizual metodlar orqali tilni o'rganish talabalarga ma'lumotlarni tezroq qabul qilish, harakatlar va so'zlarni bog'lash, shuningdek, o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish imkonini beradi. Maqolada vizual ko'rgazmali tushuntirishlar, videolar, suratlar, interaktiv o'yinlar va infografikalar kabi turli vizual vositalar yordamida chet tilini qanday o'rgatish mumkinligi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Bu metodlar jismoniy mashqlar jarayonida tilni o'zlashtirishni yengillashtiradi va talabalarning bilimlarini amaliy sharoitlarda qo'llashga yo'naltiradi.

Kalit so'zlar: vizual metodlar, harakat va til o'rganish, interaktiv o'yinlar, ko'rgazmali tushuntirish, videolar va suratlar, sport infografikalari, simulyatsiyalar. tana qismlari nomlanishi, til va sport, tilni amaliy qo'llash, talabalar qiziqishi, til tushunchalari

KIRISH

Chet tillarini o'rgatishda turli metodlar mavjud, va ularning har biri o'quvchilarning ehtiyojlari, qiziqishlari hamda ular o'rganadigan sohalarga moslashtiriladi. Jismoniy tarbiya talabalariga chet tilini o'rgatishda esa vizual metodlar alohida ahamiyatga ega. Chunki bu talabalar jismoniy harakatlar va sportga ko'proq e'tibor qaratganliklari sababli, vizual usullar ularning o'rganish jarayonini yengillashtiradi, tilni amaliy sharoitlarda qo'llash imkoniyatini yaratadi. Bu maqolada vizual metodlarning turli jihatlari va ularning jismoniy tarbiya talabalari uchun qanday samarali bo'lishi muhokama qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Maqola yozish jarayonida adabiyotlar tahlili vizual metodlar bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarga asoslanadi. Chet tillarni o'rgatishda vizual yondashuvlarning samaradorligi haqida ko'plab ilmiy ishlar olib borilgan, jumladan, Mayerning[1] kognitiv yuklash

nazariyasi va Paivioning[3] dual-kodlash nazariyasi bu sohada muhim o'ringa ega. Ushbu tadqiqotlar asosida, jismoniy harakatlar bilan bog'liq vaziyatlarda vizual tasvirlar va harakatlarga asoslangan til o'rgatish usullarining xotirada uzoq muddat saqlanishi va tezroq o'zlashtirilishi tasdiqlangan. Bu ayniqsa jismoniy tarbiya kabi ko'proq harakat talab qiladigan sohalarda qo'llanilishi mumkin.

METODOLOGIYA

Vizual metodlarning afzalliklari

Vizual metodlar ta'lim jarayonida turli afzalliklarga ega bo'lib, ayniqsa jismoniy faol talabalar uchun qulaydir:

- **Ma'lumotlarni tezroq qabul qilish:** Tasvirlar va vizual vositalar yordamida til tushunchalarini tushuntirish, matnlarni o'qishdan ko'ra tezroq va osonroq qabul qilinadi.
- **Harakat va so'zlarni bog'lash:** Jismoniy harakatlar bilan bog'liq so'zlarni vizual misollar orqali tushuntirish so'zlarni xotirada yaxshi saqlashga yordam beradi.
- **Talabalar qiziqishini oshirish:** Vizual metodlar o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi, bu esa talabalarning motivatsiyasini kuchaytiradi.

1. Harakatlar va so'zlar: Ko'rgazmali tushuntirish

Jismoniy tarbiyada harakatlar va sport texnikasi tilning muhim qismi hisoblanadi. Masalan, mashqlar davomida tilni o'rgatishda amaliy ko'rgazmalardan foydalanish talabalarga yangi so'zlarni osonroq o'zlashtirishga yordam beradi. Trener yoki o'qituvchi *"run"*, *"jump"*, *"stretch"* kabi so'zlarni real vaqtda harakatlar bilan namoyish etgan holda tushuntirsa, talabalar bu so'zlarni to'g'ridan-to'g'ri hayotiy kontekstda o'zlashtiradilar.

2. Videolar va suratlar yordamida o'qitish

Vizual vositalarning yana bir muhim yo'nalishi – videolar va suratlar. Jismoniy mashqlarni va sport texnikasini videoda ko'rsatish yoki ularning tasvirlarini tahlil qilish orqali tilni o'rgatishning yangi bosqichiga chiqish mumkin. Masalan, futbol texnikasiga oid videoroliklar talabalarga harakatlarni va ularning chet tilidagi atamalarini bir vaqtning o'zida tushuntirib beradi. Suratlar yordamida esa jismoniy harakatlarni turli bosqichlarda tahlil qilib, so'zlar va iboralarni yanada aniqroq o'rgatish mumkin.

3. Interaktiv vizuallar: Simulyatsiyalar va o'yinlar

Jismoniy harakatlar va sport mashqlari bilan bog'liq interaktiv simulyatsiyalar yoki o'yinlar ham vizual metodlarning samarali yo'lidir. Masalan, sport maydonchasida *"Body part labeling"* kabi o'yinlar o'tkazilishi mumkin. Bu o'yinlarda talabalar turli tana qismlarini nomlab chiqishadi yoki o'qituvchi ko'rsatgan harakatni chet tilida

ataydilar. Bunday interaktiv mashg'ulotlar orqali talabalar bir vaqtda ham harakat, ham tilni o'rganadilar.

4. Sport infografikalari va sxemalaridan foydalanish

Infografikalar va sxemalar jismoniy tarbiya talabalariga chet tilini vizual asosda tushuntirishning yana bir samarali usulidir. Sport infografikalarida o'yin qoidalari, jismoniy faoliyat texnikasi, yoki sportdagi taktikalarni aniq va tushunarli qilib tasvirlash mumkin. Masalan, basketbolda o'yinchilarning maydondagi joylashuvini va ularning harakat yo'nalishlarini sxema orqali tushuntirish mumkin. Bu infografikalar so'z boyligini boyitish va sportga doir leksikani ko'paytirish uchun yaxshi imkoniyat yaratadi.

5. Vizual ko'rgazmali mashg'ulotlar

Mashg'ulotlar jarayonida harakatlarni to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatish va tilni o'rgatishning vizual usullarini amalga oshirish talabalarning o'rganish jarayonini osonlashtiradi. Mashg'ulotlarda trener yoki o'qituvchi har bir harakatni ko'rsatib berishi va unga bog'liq bo'lgan til elementlarini tushuntirishi kerak. Masalan, "*push-up*", "*squat*" kabi so'zlarni talabalarga namoyish etish orqali tushuntirish ularning xotirasida yaxshi saqlanishi mumkin.

NATIJALAR

Jismoniy tarbiya talabalari uchun chet tilini o'rgatishda vizual metodlar muhim ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi. Ushbu metodlar talabalarga til tushunchalarini tezroq va samaraliroq o'zlashtirishga yordam beradi, harakatlar bilan so'zlarni bog'lash orqali ma'lumotni mustahkamroq eslab qolish imkonini yaratadi. Videolar, suratlar, infografikalar va interaktiv o'yinlar kabi vizual vositalar o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi. bu esa talabalar motivatsiyasini oshiradi va ularni faolroq ishtirok etishga undaydi. Shu bilan birga, bu metodlar tilni amaliy sharoitlarda, real hayotiy kontekstlarda qo'llashga imkon beradi. Jismoniy tarbiya talabalari uchun ushbu yondashuv chet tilini o'rganishni yanada samarali va qiziqarli qiladi.

XULOSA

Jismoniy tarbiya talabalari uchun chet tilini vizual metodlar orqali o'rgatish ta'lim jarayonini yengil, qiziqarli va samarali qiladi. Harakatlar, tasvirlar, videolar va interaktiv o'yinlar yordamida o'quv jarayoni jismoniy va intellektual faoliyatni birlashtiradi. Bu talabalar uchun tilni o'rganish jarayonini amaliy va hayotiy qilib, ularni kelajakdagi faoliyatlari uchun zarur bo'lgan til ko'nikmalari bilan ta'minlaydi.

REFERENCES

1. Mayer, R. E. (1989). Models for Understanding. *Review of Educational Research*, 59(1), 43-64. <https://doi.org/10.3102/00346543059001043>
2. Akbarov, A. (2015) Развитие таланта в привычной среде, *Pedagogika – ilmiy-nazariy va metodik jurnal*. Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti. Volume 6, Tashkent, Uzbekistan
3. Paivioning (1971) *Dual-kodlash nazariyasi*. *Review of Educational Research* 59 (1).
4. Faxriddinova, Q. B. (2023). The role and importance of an integrated bilingual approach in teaching English to students.
5. Karshieva, B. F. (2022). Methodology and pedagogical practice-test result of organization of pedagogical training. *Экономика и социум*, (12-1 (103)), 135-138.
6. Fakhridinova, K. B. (2023). The current state of teaching english to technical students, methodological approaches: the current state of teaching english to technical students, methodological approaches.
7. Karshieva, B. F. (2022). Methodology and pedagogical practice-test result of organization of pedagogical training. *Экономика и социум*, (12-1 (103)), 135-138.
8. Karshiyeva, B. (2023). Solving complex communicative-knowledge tasks based on integrated bilingual education in English. *Interpretation and researches*, 1(18).
9. Fakhridinova, K. B. (2023). The current state of teaching english to technical students, methodological approaches: the current state of teaching english to technical students, methodological approaches.

